

se condamnase. Emoționant din acest punct de vedere este un document românesc: scrisoarea pe care Andreev a scris-o, în 1909, traducătorilor dramei *Viața omului*: A. Zaborowsky și I.U. Soricu: „Îmi pare foarte bine că *Viața omului* se traduce în românește. Firește, n-am nici o pretenție asupra vreunui onorar, atît pentru publicarea acestei bucăți, cît și pentru alte lucrări ale mele, traduse de dumneavoastră... În general, chestiunea bănească are pentru mine puțină importanță. Ce mă interesează e ca ideile pe care eu le propag, să se răspîndească într-un cerc cît mai întins”¹.

Prima piesă, *Către stele*, o scrie Andreev în momentele încordate ale revoluției din 1905. Ideea aparține lui Gorki, care i-a propus prietenului din acele zile să conceapă împreună o lucrare consacrată intelectualului și legăturilor sale cu frământările maselor. Zidurile închisorii Petropavlosk îi desparte însă pe cei doi oameni, care nu se vor mai întîlni niciodată pe aceeași parte a baricadei. În temniță, Gorki își realizează singur gîndul, dînd viață dramei *Copiii soarelui*, în timp ce Andreev scrie *Către stele*. Chiar de la începutul noului său drum, Andreev s-a adresat experienței simboliştilor, încercînd să-și scoată acțiunea de sub imperativele categorice ale precizărilor exacte. Acțiunea din *Către stele* se petrece undeva la granițele Rusiei; frământărilor revoluționare li se alătură preocupările savantului astronom, care din înălțimea Observatorului său și de la lumina de gheață a stelelor, opune luptelor prezente veșnicia cu impasibilitatea ei.

Mijloacele de expresie elaborate de simbolişti nu-i sînt însă suficiente scriitorului, dornic să găsească formule mai violente, care să comunice direct șocurile lui emotive, să zguduie și să lovească imediat și puternic imaginația spectatorilor. Atmosfera tulbure, vagă, nedefinită, cultivată de simbolişti, îi pare mult prea palidă. În *Viața omului*, *Țarul-Foamete*, *Măștile negre*, *Oceanul* și *Anatema*, Andreev elaborează modalități de expresie inedite: linii puternice, cadru halucinat, masa informă agitată și contorsionată, — continuate și dezvoltate mai tîrziu de futuriști și expresioniști.

În complexul proces de îmbogățire a procedeelor luate de la predecesori sau de elaborare a altora noi, alături de fireasca dorință de a găsi o modalitate personală, menită să-i exprime gîndurile, a existat și o spontană adeziune a scriitorului la eforturile generale care se făceau pe atunci pentru crearea formelor dramatice necesare exprimării avîntului revoluționar al epocii.

A.V. Lunacearski, într-o interesantă și competentă analiză a începuturilor teatrului revoluționar în Europa și Rusia, făcută prin 1908², a descoperit în creația lui Leonid Andreev, rezolvări parțiale de o deosebită valoare. Lunacearski aduce și o remarcabilă punere în lumină a aspectelor pozitive și a celor negative ale autorului. „Eu cred că din punct de vedere formal, Leonid Andreev a pornit pe un drum bun. Dramele sale sînt pline de gînduri și sentimente, turnate în severe forme simboliste. Totuși, e greu să sperî că Leonid Andreev o să se ridice pînă la o adevărată concepție tragică despre lume...

¹ Scrisoarea este publicată în vol. L. Andreev, *Viața omului*, București, Ed. Socec, 1909, p. 4.

² A.V. Lunacearski: *Социализм и искусство* din Театр, Шиповник, 1908, republicat în culegerea A.V. Lunacearski: *О театре и драматургии (Задачи дня)* Moscova 1959, vol. I, pp. 99—107.